

berek együttműködése ezért itt alapvető követelmény, de fontos a könyvtárosokkal való közös munka az irodalmi adatok kiválasztásában és formai kialakításában. A bibliográfiai leírást úgy kell összeállítani, hogy ennek alapján a használó a könyvtári katalógusban a megadott művet könnyen megtalálja.

Az NDK-ban megjelenő kézikönyvekben a kiadók külön részben tájékoztatják az olvasókat a *könyvek használatáról, az alkalmazott munkamódszerekről*. Mivel a kézikönyvekben nélkülözhetetlen bevezető elsősorban a kiadók szándékait tükrözik és főleg tartalmi kérdéseket tárnak fel, nem lehet az előszót és az útmutatót egymással keverni.

A kézikönyvek jó áttekinthetőségének, könnyű kezelhetőségének fontos feltétele a *megfelelő formai, tipográfiai kialakítás*. A papír minőségétől, súlyától, az oldalak számától függően kell a kötetek számát meghatározni. Több kötet esetén az egyes kötetek tartalmi elhatárolását a kötetek külsején, világosan fel kell tüntetni.

A *tipográfia* kialakításánál fontos a megfelelő betűfokozat kiválasztása, a címszavak és bizonyos szövegrészek célszerű kiemelése, a 2 vagy 3 hasábos szedés alkalmazása, élőfejek használata stb.

A leírtakból következik, hogy a *kiadói tevékenységnek és a könyvtári munkának számos érintkezési pontja van*. Ezért fontos, aktuális feladat e két terület munkatársainak együttműködése. A kiadói tevékenység ezzel, párosulva a modern technika (számítógép) felhasználásával, ugrásszerűen javulna.

RIEDEL, H. – WILLE, M.: *Zu Fragen der sozialistischen Lexikographie aus bibliothekarischer Sicht = Zentralblatt für Bibliothekswesen, 90. köt. 6. sz. 1976. p. 249–258.*

(Vermeš Mária)

Az UAI felmérése a kongresszusi beszámolókról

1975 decemberében Kyotóban (Japán) ülésezett az UAI (*Union des Associations Internationales = Nemzetközi Szervezetek Szövetsége*) 6. Nemzetközi Kongresszusa, amelynek tárgya a kongresszus-szervezés volt. A következőkben az UAI főtitkárhelyettesének a „*Kongresszusi anyagok*” szekcióülésre benyújtott előadását ismertetjük.

Az UAI közel 20 éve kíséri figyelemmel a nem-kormányközi nemzetközi konferenciák előadásait és beszámolóit. Az ilyen konferenciák száma állandóan növekszik. Megállapították, hogy a *legtöbb szervezet költségvetésének nagy részét a konferencia előadásainak előkészítésére, szerkesztésére és kiadására fordítja*. Az erre vonatkozó adatok összegyűjtése érdekében az UAI kérdőívet küldött a nemzetközi konferenciákat leggyakrabban rendező szervezetekhez. E szervezetek egynegyedé-

nek kongresszusi költségvetése évi 100 ezer és 1 millió dollár között van. A 280 szétküldött kérdőívől 135 válasz érkezett vissza. Figyelemre méltóak az alábbiakban kiemelt kérdések és az azokra kapott válaszok.

A nemzetközi szervezetek publikálják-e a kongresszusi anyagokat?

A válaszok megoszlása: 115 igen, 3 nem, 12 időnként, 8 csak összefoglalót ill. a beszámoló felülvizsgált változatát publikálja. Az igenlő válasz meglepően sok; bár lehet, hogy a nemleges válasz azoknál jelentkezne, akik a kérdőívet nem küldték vissza.

A kongresszusi anyagokat lényegesnek, hasznosnak vagy feleslegesnek tartják-e?

75% lényegesnek, 24% hasznosnak és csak 1 válaszadó tartotta feleslegesnek. Ez a szinte tökéletes egység annál is inkább meglepő, mert sokszor úgy tűnik, hogy ezeknek az előadásoknak és beszámolóknak a kiadása kötelességszerűen történik. Az egybehangzó válaszok mutatják, hogy a „látszat” sokszor csal. A kongresszusok publikációs információt nyújtanak és kapcsolatot teremtenek az egyik kongresszustól a másikig.

A szervezetek titkársága milyen mértékben vállalja a kongresszusi anyagok publikálását?

A válaszok 55%-ában a Titkárság végzi a publikálást (pénzügyileg is); 27%-ban ezt átruhazza a nemzeti bizottságra vagy a szervezéssel foglalkozó szekcióra; 10%-ban a szakkiadók végzik; 8%-ban az anyagokat országos szaklapban teszik közzé. Ez az utóbbi 8% és a már említett 27% az a kategória, amely a kiadást egy magasabb országos fórumra bízta. Vannak olyan szervezetek, amelyek egyidőben két vagy három eljárást is alkalmaznak, pl. a titkárság készíti elő és adja ki a kongresszust megelőző anyagokat, és szakkiadó publikálja a kongresszus utániakat. Az a tény, hogy csak 10% fordul szakkiadóhoz, arra enged következtetni, hogy *az előadások és beszámolók 90%-a a szabályos kereskedelmi forgalmon kívül marad*. Pedig a kongresszusi anyagok nem lebecsülendő mennyiségéről van szó.

A kiadott oldalszám, átlagban (kumulált kiadás); példányszám átlagban (kumulált kiadás)?

16 válasz: 500–1000 oldal; 16 válasz: 1000–5000 oldal közötti mennyiséget jelez. 36 szervezet 1000–2000 példányszámban, 33 szervezet 2000–10 000 példányszámban és 1 szervezet 15 000 példányszámban publikál.

A kongresszusi anyagok publikálása nyereséges-e? Egyensúlyban van-e a kiadás és bevétel, vagy veszteséges?

A beérkezett válaszok száma 109. Sokan, akik szakkiadónál jelentetnek meg, azt a választ adták, hogy nem ismerik ezeket az eredményeket. Több szervezetenél a publikálással kapcsolatos kiadást a konferencia részvételi díja fedezi. E kérdés célja az volt, hogy a válaszokból kitűnjék, hogy a publikációk lehetnek-e nyereségesek vagy szükségszerűen ráfizetések. A kérdést helyesen értelmezők közül 7 szervezet nyereséget, 40 a kiadás és bevétel közötti egyensúlyt és 62 ráfizetést jelez. Ezek az eredmények a kongresszus általános elveiből adódnak: *ha a részvételi díj magában foglalja a publikálás költségeit is, akkor nyilvánvaló az egyensúly a kiadás és bevétel között; ha a jelentkezési költség csak a kongresszus megszervezésének kiadásait foglalja magában és a kongresszusi anyagok térítés nélküliek, akkor természetesen ráfizetések a publikációk.*

A részvételi díjba beleszámítanak a kongresszusi anyagok is?

A megkérdezettek 64%-a igennel válaszolt, ami igen sok. Ez az eljárás nagy biztonságot jelent. Így csak a kongresszusra jelentkezettek jogosultak a beszámolókra, előadásokra, s a szükséges példányszám a jelentkezők számától függ. A felmerülő további igények kielégítésére viszont elenyészően kevés lehetőség marad. Előnye, hogy megtakaríthatók az adminisztrációs és raktározási kiadások. Hátránya viszont, hogy az esetleges új tagok nem értesülnek a rendezvényekről és a könyvtárak sem jutnak a publikációkhoz.

A kongresszusi anyagokat kiknek küldik meg: a résztvevőknek? a résztvevőknek és tagoknak? a résztvevőknek, tagoknak és még másoknak is?

E kérdéscsoport utolsó változatára vonatkozóan 54%-os arányban igenlő válasz érkezett. Eszerint az anyagok a szélesebb nyilvánosság számára is elérhetőek.

Milyen a terjesztés formája? Ingyenes? Benne foglaltatik-e a kongresszus részvételi díjában? Eladás útján értékesítik?

A beérkezett 110 válaszból 42 jelez teljesen ingyenes terjesztést, 10 pedig kizárólag eladással történő terjesztést. E két határeset között 31 válasz szerint a kiadványok 1–15%-át terjesztik eladással, 12-en az anyagok 20–30%-át és 15-en 45–95%-át terjesztik eladással. A 110-ből (ha nem vesszük figyelembe a 15% alatti eladást)

tehát 37 szervezet kongresszusi anyagainak egészét, ill. nagy részét kereskedelmi szektoron keresztül terjeszti; 24 szervezet saját maga foglalkozik az eladással; 13 pedig szakkiadónak adja át a kiadványokat.

Az UAI feldolgozta és kiadta az 1957–1969 között megrendezett kongresszusok anyagainak bibliográfiáját. Ezt a bibliográfiát még ma is sokan keresik és igénylik a folytatását. A kiadványok eltérő formája és a kiadók földrajzi szétszórtsága a munkát nehezzé teszi és a terjesztést akadályozza.

Ismeri-e az ISBN-t és/vagy ISSN-t?

126 válaszból (ebből 112 tudományos és műszaki szervezettől érkezett) 106 nem ismeri, ill. egyáltalán nem is hallott róla; 9 hallott róla, de nem alkalmazza; 11 pedig alkalmazza.

Mi a szervezet nyelve, a kongresszus nyelve és a kongresszusi anyagok nyelve?

41 válaszban 2 nyelvet, 39-ben 3 nyelvet jelöltek meg, s így a szervezetek 70%-ánál 2–3 nyelvet használnak. A kongresszus nyelve: 41 szervezetenél 3, 22-nél 4 nyelv; ez a beérkezett válaszok közel 55%-a. A kongresszusi anyagok nyelve: egy vagy két nyelvű. A számok tanulsága szerint a nyelvek száma nem növekszik abban az arányban, ahogyan azt a nemzetközi tevékenység földrajzi szétszórtsága megkövetelné.

Melyek a legfőbb költségvetési, kiadói, nyelvi, terjesztési, rentabilitási problémák?

108 válaszból 7 semmi problémát nem jelez. A költségvetési problémát a többség meg sem említi. 62 szervezetenél a szerkesztés és kiadás szerepel első számú problémaként. A nyelvi nehézséget 30 szervezet említi meg.

E felmérés tanulságai további alapos és elemző vizsgálatot kívánnak a jövőre nézve.

DEVILLÉ, G.: Les comptes rendus de congrès: une enquête de l'UAI = Associations Internationales, 1976. 8–9. sz. p. 378–381./

(Csengődy Lászlóné)

